

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtakunnallisesta osaamistietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi**Viite: HE 133/2025 vp**

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtakunnallisesta osaamistietovarannosta, joka kokoaa yhteen jatkuvan oppimisen tietovarannot ja muutettavaksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia. Esityksen nimen yksinkertaistettu muoto "valtakunnallinen osaamistietovaranto" on aiempaa selkeämpi.

Unifi pitää hyvinä esitykselle asetettuja tavoitteita, kuten ohjauksen parantamista, osaamispotentiaalin parempaa hyödyntämistä, yksilöllisten koulutus- ja uravalintojen tukemista ja tarpeettomien päällekkäisten koulutusten suorittamisen vähentämistä.

Unifi pitää lakiesitystä pääosin hyvänä. Lain voimaantulo 1.1. 2026 on kuitenkin hyvin kunnianhimoinen ja voi aiheuttaa haasteita yliopistoille, sillä koulutustarjonta tulisi tallentaa koulutustarjonnan tietovarantoon seitsemän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Tämä vaatii merkittävää työtä yliopistojen sisällä. Lisäksi koulutustarjonnan onnistunut tallentaminen tietovarantoon vaatii Opetushallituksen järjestelmien toimivuutta ja valmiutta hyvissä ajoin. Tarvittaessa voimaantuloa tai seitsemän kuukauden määräaikaa on tarkasteltava tai asetettava se toteutumaan vaiheittaisesti, jotta uudistuksen onnistuminen voidaan taata.

Tietovarannot ja tietojen siirrettävyys

On tärkeää, että kriittistä kansallista osaamisinfrastruktuuria päivitetään ja kehitetään. Tämä koskee niin Osaamispolkua, korkeakoulujen Opin.fi-palvelua, VIRTAA kuin Opintopolkuakin. Unifi haluaa muistuttaa, että eri järjestelmien tulee toimia yhteen ja palvella koulutuksen saavutettavuuden ja järjestämisen edellytyksiä. Eri palveluiden integraatio aja työnjako on määriteltävä selkeästi. On myös tehokasta ja taloudellisesti kestävä, ettei rakenneta päällekkäisiä toimintoja tai järjestelmiä tai lisätä ylimääräistä manuaalista työtä.

Edelleen "Opin.fi – Osaamispolku – Opintopolku" -terminologia ja työnjako jää osin epäselväksi. Palveluiden nimet ja termistö voivat olla hakijalle ja käyttäjälle sekavia.

Kaikki rajapintaintegraatiot kuten Opintopolku, VIRTAA ja Opin.fi on varmistettava ennen uuden tietovarannon käyttöönottoa. Osaamistietovarannon tietojen tulisi olla rajapintojen kautta korkeakoulun käytössä Opin.fi:ssä. Lisäksi olisi järkevää voida käyttää samaa osaamisprofiilia Osaamispolussa ja Opin.fi-palvelussa. Ne ovat osa samaa dataekosysteemiä ja osaamispolun ja opin.fi yhteentoimivuus on varmistettava kaikilla yhteentoimivuuden tasoilla. Osaamisprofiiliin kerättyä tietoa tulee voida käyttää myös korkeakoulujen Opin.fi-alustalla.

Olisi edelleen tarpeellista, että oppija voisi siirtää (tuoda/viedä) osaamisprofiiliinsa tietoja myös yleisesti käytössä olevista kaupallisten toimijoiden palveluista kuten LinkedInistä tai työnhakualustoista. Lisäksi käyttäjän tulee voida siirtää tietoja oman osaamisprofiilinsa ja tutkijaprofiilinsa välillä (esim. tiedejatutkimus.fi).

Tietosuoja

Unifi pitää hyvänä sitä, että tekoälyn käyttö on **rajattu palvelun tarkoituksiin** ja käyttäjällä on oikeus **kieltää tietojen käyttö tekoälyn kehittämiseen**. On hyvä, että suostumus vaaditaan muuhun kuin yleisen edun mukaiseen käyttöön ja alle 18-vuotiailta vaaditaan huoltajan suostumus. Tietojen anonymisointi on nyt selkeästi määritelty Opetushallituksen tehtäväksi.

Erityisiä henkilötietoja tulee tarkentaa vain, jos se on välttämätöntä. Osaamisprofiiliin ei tule lähtökohtaisesti sisältää salassapidettäviä tai erityisiä henkilötietoja. Unifi pitää hyvänä sitä, että rekisterinpitovastuut on määritelty selkeämmin ja Opetushallitus vastaa koulutustarjonnan tietovarannosta. Opetushallitukselle on luonnollisesti osoitettava uuden tehtävän vaatimat resurssit.

Vaikutuksista

Määrittely tutkinnon osista vaatii edelleen täsmennystä. Yliopistolaki ei tunnista erillisiä tutkintojen osia eikä saa syntyä tilannetta, että tutkintojen osista syntyy eri tulkintoja.

Kansallinen osaamistietovaranto voi yhdessä muiden palveluiden kanssa tukea koulutustarjonnan näkyvyyttä ja saavutettavuutta. Uudistus ei kuitenkaan saa muodostua liian raskaaksi korkeakouluille. Uudistuksen onnistuminen edellyttää riittävää tukea ja resurssointia. Tavoitteena on sujuvoittaa ja yhtenäistää järjestelmien käyttöä, ei lisätä manuaalista lisätyötä. Palveluiden ja tietovarantojen yhteensovittaminen on keskeistä uudistuksen onnistumisen kannalta.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja